

Smrt je kazen za greh

Ko se je pred leti pojavil AIDS, so mnogi pojasnjevali, da ta bolezen in smrt, ki jo povzroča, nista božja kazen. Čeprav smemo AIDS prištevati med spolne bolezni, kakor sta npr. sifilis in gonoreja, ki imajo močan moralni predznak, saj se jih običajno nalezejo le zaradi spolnih prestopkov, pa ima novodobna kuga tudi to značilnost, da zanjo zboli popolnoma nedolžen človek: ali zaradi transfuzije okužene krvi ali pa jo otrok dobi, ker je bila mama med nosečnostjo okužena z virusom HIV. Moralno najbolj obsodbe vreden način okuženja nedolžnih pa je namerni prenos bolezni na lastnega partnerja. Najbolj pogost vzorec takega prenašanja bolezni je okužen mož, ki okuži svojo ženo in tako povzroči propad celotne družine, saj prej ali slej za boleznijo umreta oba. Po pričevanju misijonarjev se to pogosto dogaja v Afriki, kjer zaradi nezvestobe in nepoštenosti okuženih umirajo mnogi nedolžni zakonci, otroci pa postanejo del množice sirot, ki polnijo ceste. Za AIDS je značilno tudi to, da se najpogosteje pojavlja med homoseksualci in zasvojenici s trdimi drogami, ki jih prištevajo med najbolj rizične skupine. Prvi so nestanovitni v svojih zvezah, drugi si posojajo igle in tako prenašajo virus drug na drugega. Ob velikosti in nevarnosti, ki jo AIDS predstavlja človeštvu, se vračamo h glavnemu vprašanju, ali sta bolezen in smrt kazen za greh ali ne.

Sveto pismo

Sveto pismo nas uči, da je Bog ustvaril človeka kot moža in ženo in ju postavil v Edenski vrt, kjer sta prijateljevala z njim. Narava jima je služila, saj je bil ustvarjena prav zanj (prim. 1 Mz 1). Bog takoj na za-

četku Adamu jasno in nedvoumno pove, da neizpolnjevanje njegove zapovedi prinaša smrt. »Gospod Bog je človeku zapovedal in rekel: »Z vseh dreves v vrtu smeš jesti, le z drevesa spoznanja dobrega in hudega nikar ne jej! Kajti na dan, ko bi jedel z njega boš gotovo umrl« (1 Mz 2, 16-17). Prestopek zoper katero koli božjo zapoved imenujemo greh. Adamov prestopek zoper prvo zapoved, ki je bila kdaj koli dana človeku, pa imenujemo »izvirni greh«. Po svetopisemskem nauku je smrt torej direktna posledica greha. Ne le smrt, tudi trpljenje, kamor prištevamo bolezni nasploh, je posledica nereda, ki ga je človek vnesel v stvarstvo s svojim prvim prestopkom.

Naša osebna in družbena izkušnja pa je, da smrt ne nastopi takoj, ko grešimo. Če ne bi bilo tako, človeške zgodovine že davno ne bi bilo več, saj smo vsi grešniki in si potemtakem vsi zaslužimo smrt. Božje usmiljenje se pokaže najprej tako, da odloži smrt v času in prostoru, čeprav ji nihče ne more uiti. Med grehom in smrtjo se torej odpre prostor za trpljenje, ki ga Bog napoveduje človeku v trenutku, ko izganja človeka iz Edenskega vrta. Napoveduje ženi trpljenje v nosečnosti in bolečino pri rojevanju. V odnosu do moža pa bo izgubila status enakovredne partnerke in bo doživljala grenkobo moške gospodovalnosti. Adamu pa napoveduje trud in napor pri pridobivanju materialnih dobrin. Zemlja ni več njegova zaveznica, ampak upornica, ki jo je s svojim grehom preklel. Na koncu pa Bog napove obema, da se bosta znova spremenila v prah, ko bosta po smrti položena v zemljo (prim. 1 Mz 3, 16-19). Kljub božjemu usmiljenju se človek ne more več znebiti

smrti. Vsi bomo umrli, ker smo vsi grešili (prim. Rim 5,12), pa čeprav je Bog takoj po grehu začel svoje delo odrešenja, najprej z obljubo o odrešeniku, potem z razglasitvijo postave in končno z učlovečenjem lastnega Sina. Tega trpljenja ne smemo pojmovati le kot kazen, ampak tudi kot možnost, šanso za spreobrnjenje. Da je tako, pričuje prav učlovečenje, ko se nam pri popravljanju, očiščevanju in novem navajanju na sobivanje z Bogom pridruži Bog sam. Šele na koncu človeške zgodovine bo tudi smrt premagana in to z vstajenjem vseh od mrtvih.

Ekologija

Čeprav naš čas nerad govori o grehu ali pa ga sploh zanika, se človeštvo na planetarni ravni srečuje s problemi, ki jih lahko razlagamo v moralni perspektivi »greh-krepost« in jih uvrstimo med tipično moralne probleme, kar nas prej ali slej privede tudi do vprašanja, ali je smrt kazen za greh. Globalno segregiranje z opaznimi vplivi na vreme, ki spreminja prej rodovitno zemljo v puščavo in mnoge obale v Ameriki in Aziji biča z vedno novimi uničujočimi orkani, ima sicer mnogo vzrokov, vendar lahko trdimo, da je prva gonilna sila tega pojava želja mnogih po brezmejnem zaslužku, ki ne priznava nobenih omejitvenih zakonov ali samoodpovedi. V moralki imenujemo tako držo »pohlep« ali »lakomnost«, ki stoji na drugem mestu seznama poglobitvenih grehov in je na prvem po svojih zločinskih posledicah (prim. 1 Tim 6, 7-10). Korenine ekološkega problema so moralne, ker je vzrok v človeku. Nobeno še tako drago čiščenje in angažiranje za zemljo ali pa nove tehnologije ne bodo rodile pravega uspeha, če problema ne rešimo v korenini. To pa je moralno in s tem tudi v pristojnosti religije. Ekologija zahteva interdisciplinarno iskanje rešitev, kjer bodo naravoslovci, humanisti in religije skupno izdelale rešitve, ki jih bodo potem ponujali ljudem.

Tudi ekološki problemi nas potrjujejo v izkušnji, da posledice naših prestopkov ne nastopijo takoj. Prve ekološke probleme smo zaznali šele, ko je povzročen zločin nad okoljem postal očiten, in je bilo mnogo prepozno. Vpliv na okolje, ki sta ga povzročila silovit razvoj industrije v drugi polovici dvajsetega stoletja in nikoli prej videna razširitev razkošja med široke plasti prebivalstva, nekaj desetletij ali celo stoletij ni bil opazen. Prva ekološka opozorila so vsi odgovorni (politiki in industrijalci) zlahka preslišali prav zato, ker opozorila ni bilo mogoče podkrepiti z enournimi dokazi. Še sedaj, ko je segregiranje že dokazljivo, slišimo od ameriške administracije (vlade), da vendarle ni tako hudo ... Stališče Američanov je razumljivo, ker bi prav oni morali najbolj spremeniti svoj potratni življenjski slog, česar pa niso pripravljeni storiti, ker bi v marsičem izgubili svojo prevlado v svetu. Tudi če bi ves svet pritiskal na zavoro ekološke ozaveščenosti, bo nekaj pomembnih držav (npr. Amerika, Kitajska, Rusija, Brazilija, Pakistan, Nigerija in Indija, da naštejemo samo največje) z vso svojo gospodarsko in demografsko težo pritiskalo na plin v imenu razvoja in preživetja industrializacije. Pa tudi dežele, ki imajo sicer polna usta ekologije, s svojimi dejanji v ničemer ne podpirajo svoje retorike (tu bi lahko našteali predvsem evropske države). Izgleda, kakor da vsi upamo, da bo račun izstavljen šele naslednji generaciji, v smislu znanega izreka Sončnega kralja »Za menoj potop«. Jasno je (oz. bi moralo biti), da bomo »ekološki račun« plačali vsi ljudje, najbolj pa revni, ki jih že sedaj lakota in revščina silita v migracijo. Že sama misel na preseljevanje narodov, ki ga utegne kaj takega povzročiti, ni nič kaj prijetna, za politike pa celo strašljiva.

Tudi tu se pokaže, da posegi proti naravi prinašajo človeku trpljenje in smrt, in tudi tu se pokaže, da smrt ne nastopi takoj, ko je prestopnik narejen.

Družbeni problemi

Kristjani verujemo, da »Bog človeka ni ustvaril kot »samostojno bitje«, marveč ga je hotel kot »družbeno bitje« (LC 32). Kdor pa ne verjame, da je Bog Stvarnik vsega, kar je, pa se lahko opira na dejstvo, da smo ljudje pač skupaj in ne moremo živeti drug mimo drugega. Kadar smo ljudje skupaj, imamo skupne stvari, ki jih je potrebno urediti. Urejanje družbe pa mora potekati v skladu s tem, kar človek je, sicer ureditev prinaša le revščino, trpljenje in smrt. Katekizem katoliške Cerkve jasno poudarja in opozarja, da »neupoštevanje dejstva, da je človekova narava ranjena, nagnjena k zlu, daje povod za hude zmote na področju vzgoje, politike, socialnega delovanja in nravi« (KKC 407). Ta katekizemska misel je v popolnem soglasju z dolgoletnim naukom Cerkve, ki pravo (resnično) antropologijo postavlja za temelj vsake družbene ureditve. Papež Janez Pavel II. v svoji encikliki *Centesimus annus* razlaga razloge, ki so pripeljali do leta 1989, ko je bil v Vzhodni Evropi komunistični sistem na miren način pospravljen v zgodovino. Odnos do svobode, pogled na človeka, lastnino, razredni boj so naštet kot zablode ateističnega komunizma, ki je

prinesel toliko gorja. Papež posebej izpostavi, da se je ta sprememba zgodila popolnoma miroljubno, ker so se protikomunistični borci za svobodo sklicevali na vest svojih nasprotnikov. »To je nasprotnika razorožilo. Nasilje se mora vedno opravičiti z lažjo. Četudi vitez vara, se predstavlja tako, kakor da brani neko pravico ali odvrta neko grožnjo.« (CA 23). Kakor pojmuje mo človeka, tako urejamo družbo. Različnost pri antropologiji je dobrodošla toliko časa, kolikor se vsi zavedamo, da vendarle obstajajo neke osnovne norme, ki si jih nismo postavili sami, ki jih moramo vsi spoštovati. Med te norme sodi peta božja zapoved »Ne ubijaj!«. So človeka ne smemo nikoli ubiti, tudi takrat ne, ko se nam postavlja po robu s svojo idejo, ali ko ne sprejema našega prepričevanja. Komunizem je bil prvi ideološki sistem, ki je množični umor drugače mislečih imel za »nujno zlo«, v čemer je prekosil prav tako morilski nacizem, ki je iztrebljal Jude, Rome in druge zato, ker naj bi ogrožali »nemški življenjski prostor«, kakor ga je sam definiral.

Družbeni problemi ne nastanejo čez noč. Tudi revolucije, ki so prelile največ človeške krvi, so se opravičevale z visokimi ideali in

Orcagna, Pokop Device, 1359, marmor, višina: 122 cm, Orsanmichele, Firenze.

cilji, ki so jih želele doseči. Urejena in miroljubna družba, kjer poštenjak lahko napreduje in s svojim delom prehranjuje svojo družino, ni primerno okolje za prevrate. Šele ko se krivice tako povečajo, da so mnogi pahnjeni v lakoto, so dani predpogoji, da se ljudje dvignejo proti vladarju. Še bolj pa se možnost za nasilno spremembo oblasti in družbenega sistema poveča, če nastane nek nov sloj, ki hrepeni po svojem kosu oblasti, a ga »nomenklatura« (pa naj bo to aristokracija, meščanstvo ali delavstvo) noče deliti. Moralna vprašanja, ki stojijo za družbenopolitičnimi spremembami, so, kakšna sredstva so dovoljena, da se dosežejo politični ali socialni cilji, do kam smem, da uveljavim svojo politično voljo itd. V tem boju za oblast srečamo izsiljevanje, izigravanje, sodelovanje, laži, sprenevedanje, zlorabe, pa tudi umore, atentate, zaplembe premoženja itd. Človeška dejanja so vedno moralna in zato so podvržena nauku. Katoličani pravimo, da more biti človekovo dejanje dobro, če izpolnjuje tri pogoje: da je namen dober, da so sredstva dobra in da so okoliščine dobre. Kako težko je doseči tako popolno dejanje, se zavedamo sami, zato smo kristjani vedno na poti in nikoli na cilju. Zato nam lahko tolikokrat pravijo, da nekaj govorimo, drugo pa delamo, kar je seveda upravičen očitek, a zato nismo nič manj obvezani še naprej prav govoriti in naše kritike povabiti, da bi nam bili oni za zgled ...

Tudi v družbenih stvareh opazamo, da velja zamik med vzrokom in posledico. Zaradi človeške svobode pa se lahko zgodi, da končna posledica zlega dejanja niti ne nastopi, ker jo nekdo odpravi s svojim dobrim delom. V perspektivi verujočega končna posledica človekovega prvega greha ne nastopi nikoli, ker je Jezus trpel in vzel nase vse naše krivde, jih poplačal Očetu s svojo smrtjo na križu in nam tako prislužil vstajenje in večno življenje. Kazen za greh zadene od tedaj le tistega, ki si

to kazen sam prisluži in v svojem napuhu in brezboštvu noče, da bi mu bilo oproščeno. Na svetu torej smrt ni dokončna kazen, je le zadnja posledica in deležnost pri izvirnem grehu, kajti sveti Pavel jasno pravi, da »smo v Adamu vsi grešili« (prim. Rim 5,12sl).

Sklep

Kaj naj torej rečemo, če nas kdo vpraša, ali je posamezna bolezen, trpljenje ali smrt božja kazen? Ne vemo, ali je ta bolezen, to trpljenje in ta smrt resnično direktna božja kazen za prestop ek posameznika ali družbe. Čeprav je jasno, da bo skoraj vsak alkoholik zbolel za cirozo jeter ali pa strasten kadilec skoraj gotovo za rakom, pohotnež pa skoraj gotovo za AIDS-om ali kako drugo spolno boleznijo, danes ni več primerno, da bi govorili o božji kazni. Danes je bolje, da pokažemo, kako so vzroki in posledice povezani in da je nesmiselno trditi ali biti prepričan, da »meni se pa kaj takega ne more zgoditi«. Ko je človek prvič prestopil božjo zapoved, je bil obsojen na smrt. Ko danes človek prestopa božje zapovedi, pa čeprav ne veruje, da Bog sploh je, samega sebe obsoja na smrt, kakor je obsojena na smrt vsaka brezbožna družba (prim. Mdr 5). Ker nam izkušnja potrjuje, da kazen oz. smrt ne nastopi takoj, ko smo naredili prestop ek, smo po pričevanju Razod etja dolžni pojmovati čas med prestopkom in kaznijo kot čas milosti, ki nam je dan, da se spreobrnemo. Ko spoznamo svojo zmoto, se začne dolga pot nazaj. Te poti pa človek ne zm ore sam, zato je Bog poslal Sina, da nam pri tem pomaga.

Literatura:

- CA: Janez Pavel II.: *Centesimus annus*. V: *Družbeni nauk Cerkve*. Celje: Mohorjeva družba, 1994.
- KKC: *Katekizem katoliške Cerkve*. Ljubljana: Slovenska škofovska konferenca, 1993.
- LC: *Libertatis conscientia* (Navodilo o krščanski svobodi in osvoboditvi). Kongregacija za verski nauk, 22. marca 1986.